

Prof. Lech K. Paprzycki
Dr Zbigniew Rau

Praktyczne elementy zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu Nowoczesne technologie i praca operacyjna

WPROWADZENIE

O AUTORACH

Prof. Lech Krzysztof Paprzycki – urodził się 14 kwietnia 1947 r. w Warce. Studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim ukończył w 1970 r. Napisał pracę magisterską na temat dyrektyw sądowego wymiaru kary w kodeksie karnym z 1932 r. i 1969 r. W latach 1970–1972 odbył aplikację w okręgu Sądu Wojewódzkiego dla woj. warszawskiego w Warszawie. W latach 1972–1973 był asesorem, w latach 1974–1976 sędzią w Sądzie Powiatowym, a następnie Rejonowym w Grodzisku Mazowieckim. W latach 1976–1980 był sędzią i wiceprezesem Sądu Rejonowego w Pruszkowie, a następnie do 1990 r. sędzią Sądu Wojewódzkiego w Warszawie. W 1990 r. powołany został na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Od dnia 25 marca 1999 r. pełni funkcję Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Karnej. W 1984 r. uzyskał stopień doktora nauk prawnych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Tematem pracy doktorskiej był zakaz działalności zawodowej w ujęciu prawa karnego. W 2007 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie Szczecińskim. Tematem pracy habilitacyjnej była „Prawna problematyka opiniowania psychiatryczno-psychologicznego w postępowaniu karnym oraz w zakresie ochrony zdrowia psychicznego”. Od 2007 r. jest zatrudniony w Akademii Leona Koźmińskiego, w Katedrze Prawa Karnego.

Główne zainteresowania naukowe dotyczą: zakresu problematyki psychiatrycznej i psychologicznej w prawie i postępowaniu karnym, a szczególnie poczynałości, winy, kary oraz środków zabezpieczających; opiniowania psychiatryczno-psychologicznego w procesie karnym, a także problematyki prawnej ochrony zdrowia psychicznego na tle unormowań ustawy o ochronie zdrowia psychicznego z 1994 r.; prawa dowodowego i opiniowania w zakresie wypadków komunikacyjnych; problematyki obcego prawa karnego, a także prawa karnego europejskiego – jego aspektów procesowych, już istniejącego (europejski nakaz aresztowania), jak i perspektyw jego rozwoju, także w zakresie prawa materialnego.

Jest autorem wielu prac publikowanych w kraju i za granicą dotyczących m.in. kwestii dowodu z opinii biegłych psychologów i psychiatrów w postępowaniu karnym. Zasiada w licznych radach i komitetach redakcyjnych, m.in. Kolegium Redakcyjnym miesięcznika „Paragraf na drodze”, Radzie Naukowej Instytutu Ekspertyz Sądowych, Radzie Naukowej Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, Radzie Naukowej „Europejskiego Przeglądu Sądowego”, Kolegium Redakcyjnym „Palestry” oraz Kolegium Redakcyjnym „Prokuratury i Prawa”.

Lech K. Paprzycki jest aktywnym członkiem organizacji krajowych i zagranicznych, m.in. Towarzystwa Badawczego Prawa Europejskiego, Międzynarodowej Komisji Prawników z siedzibą w Genewie, Fundacji Prawa Wykonawczego, Stowarzyszenia Parlamentarzystów na Rzecz Afryki.

Dr Zbigniew Rau – specjalizuje się w prawie karnym, problematyce zwalczania przestępczości zorganizowanej, zarządzaniu organizacjami bezpieczeństwa wewnętrznego. W 1997 r. ukończył Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, potem pracował w Wydziale Kryminalnym Komendy Rejonowej Policji w Poznaniu, uzyskał stopień magistra na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, specjalizacja: międzynarodowe stosunki polityczne i dziennikarstwo. W 2001 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku obronił rozprawę doktorską pt. „Przestępczość zorganizowana w Polsce i jej zwalczanie”. W latach 2000–2007 pracował w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, w 2007 r. objął stanowisko Wiceministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, a w latach 2008–2009 był doradcą Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Od 2006 r. członek Rady Konsultacyjnej przy Szefie Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, obecnie zajmuje stanowisko Dyrektora Gdańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Autor wielu publikacji z zakresu zwalczania przestępczości zorganizowanej, problematyki instytucji świadka koronnego oraz czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Współtwórca Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego gdzie pełni funkcję Koordynatora ds. realizacji projektów, członek Polskiego Towarzystwa Kryminologicznego im. prof. Stanisława Batawii.

Nieustanny i szybki postęp cywilizacyjny oraz przyrost nowych technologii wdrażanych w ostatnich latach na niemalże wszystkich polach aktywności człowieka nie mogły pozostać obojętne dla działalności zorganizowanych grup przestępczych i terrorystycznych, które – dysponując ogromnymi zasobami finansowymi – korzystają z najnowszej myśli technicznej w sposób sprzeczny z prawem.

Obecnie truizmem wydaje się stwierdzenie, że organy państwa, w szczególności te powołane do zwalczania przestępczości, chcąc poprawiać swoją skuteczność, zmuszone są nie tylko na bieżąco wnikać w tę mroczną sferę aktywności człowieka, ale również w miarę możliwości wykorzystywać najnowsze techniki w ramach stosowanych form i metod działania. W przeciwnym wypadku znaczna część nielegalnych działań grup przestępczych pozostanie poza zasięgiem organów ścigania.

Oczywiście jest to tylko jeden z aspektów składających się na niekwestionowaną konieczność podniesienia efektywności funkcjonowania organów państwa. Trudno wyobrazić sobie dzisiaj sąd, prokuraturę czy policję bez nowoczesnego wyposażenia komputerowego, łączności czy monitoringu. Technika usprawnia działalność tych instytucji, pozwala na lepsze wykorzystanie potencjału ludzkiego oraz pomaga wykonywać powierzone zadania w sposób szybki i bezpieczny.

Sprawność organów państwa przekłada się wprost na możliwość zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, co winno być jednym z priorytetowych celów rozwoju nowych technologii.

Autorzy niniejszej pracy podjęli pierwszą – na tak znaczną skalę – próbę przedstawienia i omówienia najnowszych osiągnięć myśli naukowo-technicznej, których część już teraz pomaga w codziennej pracy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Przy opracowywaniu tej skomplikowanej materii autorzy musieli zmierzyć się nie raz z problemami po raz pierwszy poddawanymi głębszej analizie prawnej. Jednym z kluczowych problemów była próba znalezienia wspólnego mianownika przez przedstawicieli różnych profesji. Zderzenie potencjału nowych technologii (w szczególności informatycznych) z wymogami procedury karnej narażało nieraz wiele trudności, a właśnie dostosowanie najnowocześniejszych narzędzi informatycznych do zasad procesowych jest kluczem do dalszego rozwoju wielu przedsięwzięć.

Niewątpliwie wielce pomocne okazały się dotychczasowe doświadczenia przedstawicieli różnych dziedzin nauki oraz funkcjonariuszy państwa, wypracowane na gruncie spotkań organizowanych od 6 lat w ramach Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, a nawet jeszcze wcześniejszych, związanych z projektem naukowym dotyczącym instytucji świadka koronnego.

Owoce multidyscyplinarnych badań poświęconych implementacji technologii do procesu karnego jest szereg nowatorskich narzędzi i rozwiązań, opisanych w niniejszej pracy, a także wiele artykułów poświęconych problematyce szeroko rozumianego bezpieczeństwa państwa. Spośród kilkudziesięciu opracowań wchodzących w skład niniejszej pracy część powstała na kanwie konkretnych projektów badawczo rozwojowych, prowadzonych w kilku ośrodkach naukowych w kraju, które wpisują się w założenia 7. Programu Ramowego Unii Europejskiej w temacie „Bezpieczeństwo”. Warto zatem wskazać na projekty:

- „Analiza, klasyfikacja i wspomaganie rozpoznawania osób na podstawie nagrań rozmów na numery telefonów alarmowych”,
- „Inteligentna wyszukiwarka akt sądowych”,
- „Zastosowanie podejścia sieci społecznych do wspomagania prowadzenia analizy kryminalnej dotyczącej danych bilingowych”,
- „Multimedialny system wspomagający identyfikację i zwalczanie przestępczości oraz terroryzmu”,
- „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli”,
- „Poczucie bezpieczeństwa obywateli i jego zagrożenia (założenia badawcze)”,
- „Wsparcie informatyczne dla analizy otwartych źródeł informacji w Internecie w walce z terroryzmem. Zarys problemu”,
- „Automatyczna analiza mowy jako narzędzie zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu”,
- „System tłumaczenia automatycznego opracowany na potrzeby poprawy bezpieczeństwa publicznego”.

Wiele tematów prezentowanych w monografii dotyczy różnych aspektów zagrożeń terrorystycznych, przy czym część autorów skupiła się na rozpoznaniu i opisanie tego zjawiska, inni zaś zastanawiali się nad kwestią skutecznej walki z terroryzmem, jednak nie zabrakło też spojrzenia na ten problem w zakresie socjo-

logicznym i etycznym. I tak, artykuły, w których poruszane są zagadnienia łączące się z terroryzmem, to:

- „Zapobieganie terroryzmowi w makroskali”,
- „Przeciwterroryzm – rola i zadania polskiej Policji w działaniach antyterrorystycznych i kontrterrorystycznych”,
- „Przestępczość zorganizowana i terroryzm. Zwalczenie wybranych zagrożeń przestępczych środkami policyjnymi”,
- „Samoobrona wobec zamachu terrorystycznego”,
- „Ameryka po 11 września 2001 roku: wokół dyskusji o terroryzmie oraz zagrożeniach bezpieczeństwa państwa i swobód obywatelskich”,
- „Organizacyjno-szkoleniowe determinanty efektywnego utrzymywania gotowości Policji do walki z terroryzmem”,
- „Przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu z perspektywy francuskiej”,
- „Etyka prawa i etyka prawnicza wobec terrorystycznego scenariusza tykającej bomby”,
- „Straż Graniczna w krajowym systemie rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym – praca operacyjna, nowoczesne technologie”,
- „Zadania ustawowe służb specjalnych oraz podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakresie walki z terroryzmem”,
- „Działania operacyjne Europolu ukierunkowane na zwalczanie międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i terroryzmu – główne uwarunkowania, stan obecny i perspektywy rozwoju”,
- „Zadania Biura Ochrony Rządu wobec zagrożeń przestępczością zorganizowaną i terroryzmem”.

Przestępstwa o charakterze terrorystycznym cechują się określonymi podobieństwami z przestępczością zorganizowaną, co przekłada się w pewnym stopniu na podobieństwo sposobów zwalczania obu zjawisk i jest widoczne w niektórych z powyższych artykułów, które traktują zarówno o problematyce terroryzmu, jak i przestępczości zorganizowanej. Pełnienie przestępstw w warunkach grupy czy organizacji przestępczej wiąże się nieraz z próbami korumpowania funkcjonariuszy państwowych, i to nie tylko tych, których praca polega na ściganiu i zwalczaniu czynów zabronionych, ale dotyczy również funkcjonariuszy stykających się z przestępcami na etapie odbywania przez nich kary pozbawienia wolności. Przestępczość zorganizowana od początku nakierowana była na sferę gospodarki, stąd nie mogło zabraknąć pozycji podejmujących również i ten temat. Środowisko Internetu oraz coraz większa dostępność do technologii teleinformatycznych otworzyły nowe perspektywy dla rozwoju przestępczości zorganizowanej. Jedną ze sfer zagrożonych przez działania zorganizowanych grup jest bezpieczeństwo danych, w tym danych przechowywanych przez organy państwa. Wszystkie te zagadnienia znalazły odzwierciedlenie w zamieszczonych tekstach:

- „Struktura zorganizowanych grup przestępczych”,
- „Członkowie zorganizowanych grup przestępczych w aresztach śledczych i zakładach karnych – zagrożenia dla Służby Więziennej i podejmowane przeciwdziałania”.

- „Zapobieganie i zwalczanie przestępczości w Policji na przykładzie działalności Biura Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji”,
- „Wielkie afery gospodarcze w Polsce po 1989 roku z perspektywy socjologicznej”,
- „O wpływie wymiarowych decyzji podatkowych na metodykę prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o pranie brudnych pieniędzy”,
- „Uwagi praktyczne dotyczące przestępstw z art. 296 k.k. popełnionych przez osoby kierujące podmiotami gospodarczymi”,
- „Międzynarodowe instrumenty wspierające zwalczanie cyberprzestępczości. Organizacja zwalczania cyberprzestępczości w polskiej Policji”,
- „Bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych”,
- „Nowoczesne usługi IT dla bezpieczeństwa publicznego”,
- „Informacja – wiedza – inteligencja w systemach bezpieczeństwa publicznego”,
- „Rzeczywisty obraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego a zasoby informacji posiadane przez podmioty odpowiedzialne za zapobieganie i zwalczanie przestępczości”,
- „Model polityki informacyjnej służb specjalnych na przykładzie Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji w Niemczech”,
- „Sprawność działania systemów teleinformatycznych administracji rządowej a ocena poziomu bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego”.

Niezmiernie ważnym, jeśli nie najważniejszym, narzędziem służącym do zwalczania obu omawianych wyżej zagrożeń bezpieczeństwa, tj. terroryzmu i przestępczości zorganizowanej, jest możliwość wykorzystania przez uprawnione organy państwa czynności operacyjno-rozpoznawczych. Aby w sposób możliwie kompleksowy przedstawić to zagadnienie, należy poruszyć wiele wątków, poczynając od nowej regulacji prawnej – ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, która ma się niebawem pojawić, a która powinna całościowo regulować instytucję pracy operacyjnej. U zarania problemów, które pojawiły się na etapie prac nad nową ustawą, była konieczność zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonariuszom realizującym w codziennej pracy czynności operacyjno-rozpoznawcze bezpieczeństwa nie tylko fizycznego, ale przede wszystkim prawnego. Zbudowanie precyzyjnych ram prawnych dla tej instytucji napotyka jednak na szereg trudności, co poruszane jest w poszczególnych artykułach. Poza tym, aby praca operacyjna była w pełni efektywna, niezbędne jest wypracowanie zasad wykorzystywania jej owoców w toku procesu karnego, co wobec dotychczasowego, stereotypowego rozumienia czynności operacyjno-rozpoznawczych jako działań niedoprecyzowanych i owianych mitem tajemniczości, nie było łatwe. Dostępność różnorodnych narzędzi teleinformatycznych próbuje się wykorzystać także dla usprawnienia przebiegu samego procesu karnego w ramach najbardziej skomplikowanych postępowań karnych. Nie bez znaczenia jest też monitorowanie opinii publicznej w zakresie dotyczącym poczucia bezpieczeństwa, dzięki czemu w pewnym stopniu „prospocecznie” ukierunkowuje działania niektórych organów państwa. Wśród tej szerokiej grupy tematów znalazły się następujące pozycje:

- „Czynności operacyjno-rozpoznawcze w polskim systemie prawa – w kierunku uniwersalnej ustawy”,

- „Zarys problematyki czynności operacyjnych realizowanych w trybie art. 19, 19a i 19b ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji”,
- „Postępowanie w przedmiocie zarządzenia kontroli operacyjnej”,
- „Prawnokarna ochrona bezpieczeństwa funkcjonariusza Policji”,
- „Wybrana problematyka czynności operacyjnych na tle uwag *de lege ferenda* projektu ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych”,
- „Zakres stosowania czynności operacyjnych – stan faktyczny, oczekiwania, potrzeby i możliwości wykorzystania ustaleń operacyjnych w procesie karnym oraz dopuszczalny udział sędziego i prokuratora w działaniach operacyjnych”,
- „Wokół problematyki związanej z wykorzystaniem dowodowym materiałów operacyjnych”,
- „O możliwości prawnej dopuszczalności stosowania tortur w polskim prawie karnym”,
- „Dylematy aksjologiczne w psychiatrii sądowej”,
- „Podstawy prawne „wideokonferencyjnego” przesłuchania na odległość w polskiej procedurze karnej”,
- „Użycie narzędzi eksploracji danych i wnioskowania w postępowaniu dowodowym”,
- „Ślady traseologiczne jako podstawa do tworzenia wykrywczych baz danych”,
- „Świadek koronny – 10 lat tradycji”.

Ze względu na obszerność monografii oraz decyzję o przetłumaczeniu wprowadzenia na kilka języków obcych poniżej krótko omówione zostaną wszystkie artykuły monografii. Należy także podkreślić, że ich autorzy to w znakomitej większości osoby od wielu lat zajmujące się zawodowo prezentowanymi problemami, a niektóre pomysły i opisy rozwiązań nie były jeszcze prezentowane szerokiemu gronu odbiorców.

Klamrą spinającą niejako wszystkie omawiane w pracy projekty badawczo-rozwojowe jest artykuł Renaty Rycerz i Andrzeja Siemaszko: „Bezpieczeństwo 7. Program Ramowy Unii Europejskiej”. Autorzy starają się ukazać podejście organów Unii Europejskiej do wspierania rozwoju nauki na różnych jej obszarach, w tym w szczególności w temacie „Bezpieczeństwo”, który jest nowym elementem programów ramowych Unii Europejskiej i pojawił się jako odrębny obszar tematyczny w Siódmym Programie Ramowym Badań, Rozwoju Technologicznego i Wdrożeń (7PR). Z pracy możemy się dowiedzieć m.in., jakie konkretne tematy badawcze będą finansowane ze środków unijnych oraz jakie są oczekiwania w stosunku do tych działań.

Adam Dąbrowski, Szymon Drgas i Tomasz Marciniak, w artykule „Analiza, klasyfikacja i wspomaganie rozpoznawania osób na podstawie nagrań rozmów na numery telefonów alarmowych”, przedstawili główne założenia i zadania związane z budową zaprojektowanego przez nich systemu identyfikacji osób, którego podstawą ma być baza danych przechowujących związane syndromy, np. cechy artykulacji i języka. W założeniu system ma pozwolić na określenie kręgu osób, które najlepiej odpowiadają zadanemu syndromowi i w związku z tym zostaną wytypowane do dalszej analizy środkami klasycznymi.

Z kolei projekt „InWAS” – Inteligentna wyszukiwarka akt sądowych – prowadzony przez Andrzeja Dziecha, Tomasza Ruść, Remigiusza Barana, Andrzeja Zeję oraz Pawła Fornalskiego opiera się na koncepcji systemu przeznaczonego do inteligentnego wyszukiwania akt sądowych. W artykule opisano podstawowe komponenty systemu oraz omówiono technologie najczęściej stosowane w jego praktycznej realizacji.

Anna Zygmunt oraz Jarosław Koźlak, w artykule „Zastosowanie podejścia sieci społecznych do wspomagania prowadzenia analizy kryminalnej dotyczącej danych bilingowych”, starali się zaprezentować możliwości wykorzystania sieci społecznych do analizy kryminalnej, ilustrując swoje tezy konkretnymi przykładami, w tym: analizą relacji między firmami i instytucjami, badaniem funkcjonowania organizacji oraz analizę treści publikowanych na blogach. Zadaniem prezentowanego systemu jest wyznaczenie ról pełnionych przez użytkowników w organizacji na podstawie analizy prowadzonych przez nich rozmów telefonicznych.

Zespół pod kierownictwem Andrzeja Czyżewskiego, w skład którego weszli także Andrzej Ciarkowski, Piotr Dalka, Wojciech Jędruch, Paweł Koziński, Piotr Szczuko, Grzegorz Szwoch i Paweł Żwan, zaprezentował swoje osiągnięcia w pracach badawczo-rozwojowych nad „Multimedialnym systemem wspomagającym identyfikację i zwalczanie przestępczości oraz terroryzmu”. Opisałi oni rozproszony system monitoringu i komunikacji multimedialnej, realizujący kompleksowe zarządzanie zasobami mobilnymi i komunikację multimedialną w czasie rzeczywistym pomiędzy elementami systemu. Zaprezentowane zostały niektóre możliwości systemu, w tym równoczesna analiza obrazu, dźwięku i sygnałów pochodzących z dołączonych czujników w celu wykrywania określonych typów zdarzeń i automatycznego generowania alertów. Zdaniem autorów, wyposażenie patroli w mobilne terminale multimedialne pozwala na ciągle monitorowanie sytuacji w punkcie wystąpienia zdarzenia, również w trakcie przemieszczania się i przygotowania do interwencji. Na potrzeby wizualizacji statusu i pozycji jednostek odległych stworzony został system geoinformatyczny, przygotowany do pracy na jednostkach mobilnych, komputerach stacjonarnych oraz PDA. W artykule omówione też zostały wyniki prac nad wykorzystaniem technologii RFID do lokalizacji i identyfikacji obiektów oraz przykłady zastosowań tej technologii.

Emil W. Pływaczewski, zajmujący się projektem badawczym zamawianym pt. „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli”, omówił główne założenia oraz już uzyskane efekty prowadzonych pod jego kierownictwem prac, które są realizowane – w ramach umowy konsorcjum – przez Uniwersytet w Białymstoku oraz Wojskową Akademię Techniczną w Warszawie. Projekt – założony na lata 2007-2010 – stawia sobie za cel kompleksowe podejście do kwestii monitorowania i identyfikacji zagrożeń dla bezpieczeństwa obywateli, zjawisk przestępczości zorganizowanej i terroryzmu, w szczególności w obszarze Internetu i nowoczesnych technologii. Jego wyniki mają posłużyć do zaproponowania efektywnych i praktycznych metod przeciwdziałania i zwalczania tych zagrożeń. Osoby zaangażowane w ten projekt wypracowują rozwiązania dotyczące zarówno warstwy prawnej, jak i czysto technicznej, co jest niewątpliwie dużym wyzwaniem.

Częścią projektu badawczego zamawianego pt. „Monitoring, identyfikacja i przeciwdziałanie zagrożeniom bezpieczeństwa obywateli” są badania prowadzo-

ne przez Grażynę B. Szczygieł, Katarzynę Laskowską, Wojciecha Filipkowskiego, Ewę M. Guzik-Makaruk i Elżbietę Zatykę, w przedmiocie „Poczucia bezpieczeństwa obywateli i jego zagrożeń”. Celem publikacji jest przedstawienie założeń prowadzonych badań, w opracowaniu scharakteryzowano także poszczególne etapy badań, problemy i hipotezy badawcze. Omówiono również metody i techniki, które będą wykorzystane.

Grzegorz Dobrowolski, Wojciech Filipkowski, Marek Kisiel-Dorohinicki i Witold Rakoczy, w opracowaniu „Wsparcie informatyczne dla analizy otwartych źródeł informacji w Internecie w walce z terroryzmem. Zarys problemu”, zaprezentowali wyniki swoich badań prowadzonych dwupłaszczyznowo, tzn. w warstwie kryminologiczno-prawnej oraz informatycznej. Autorzy przedstawili rozważania nad znaczeniem białego wywiadu w walce z terroryzmem oraz zaprezentowali elementy projektowanego systemu wsparcia dla prowadzenia tych czynności. Autorzy chcą zastosować wieloagentowy system służący do monitorowania Internetu, zdolny do przetwarzania dużych ilości danych przy zastosowaniu metod sztucznej inteligencji.

Natomiast „Automatyczna analiza mowy jako narzędzie zwalczania przestępczości zorganizowanej i terroryzmu” to temat podjęty przez Grażynę Demenko, Ryszarda Tadeusiewicza oraz Stefana Grocholewskiego. W ocenie autorów, pozyskanie nagrań, zawierających rozmowę osób podejrzanych o zamiary przestępcze lub terrorystyczne, jest przy dzisiejszym stanie techniki elektroakustycznej stosunkowo łatwe, a problem pojawia się później, gdyż w wielogodzinnych nagraniach trzeba odnaleźć te fragmenty, które mają znaczenie dla prowadzonego postępowania. W artykule omówiono drogę, jaką można zastosować, aby osiągnąć zamierzony cel. Wiedzie ona przez metodę automatycznego rozpoznawania mowy, konwertowania nagrań akustycznych do postaci tekstu (automatycznie sporządzanego stenogramu) i analizowania treści wypowiedzi w formie tekstowej. Artykuł omawia wskazaną metodykę postępowania i skupia uwagę na niektórych jej szczegółach.

Krzysztof Jassem, w artykule „System tłumaczenia automatycznego opracowany na potrzeby poprawy bezpieczeństwa publicznego”, przedstawia dotychczasowe badania nad opracowaniem i wdrożeniem wielojęzycznego systemu tłumaczenia automatycznego wysokiej jakości. Zdaniem autora system translacji automatycznej może zrealizować postulat niezwykle trudny do osiągnięcia w tłumaczeniu ludzkim: jednorodność tłumaczenia terminologii, przy założeniu, że od tłumaczenia dokumentów istotnych dla bezpieczeństwa oczekuje się, by określone terminy były zawsze przełożone w ten sam sposób.

Serię opracowań dotyczących terroryzmu warto zacząć od pracy Brunona Hołysta: „Zapobieganie terroryzmowi w makroskali”. Autor wychodzi od założenia, że niezwykle istotną rolę w zapobieganiu terroryzmowi odgrywa krzewienie postawy tolerancji. Brunon Hołyst zauważa, że w kulturze wielu narodów istniały i mobilizowały ludzi do aktywności oraz poświęceń rozmaite ideologie, mity o rasie czy klasie, a także mity mesjańskie, a wartość własnej grupy podnosi się czasem również poprzez propagowanie poglądów, że inne grupy, narody, wyznania, organizacje są zasadniczo gorsze od naszej. Dalej autor stwierdza, że każdy naród ma zasadniczo inną kulturę, każdy wnosi coś do kultury ogólnoludzkiej, zachowując pewne specyficzne wartości, które dla niego są bardziej zrozumiałe. Zgod-

nie z przyjętą tezą aksjologiczną, że tolerancja jest wartością, a wszyscy ludzie są równi, każdy naród czy mniejszość narodowa mają te same prawa. Warto pogłębić ten tok myślenia, poświęcając się lekturze całego artykułu.

Krzysztof Dębiński, w tekście pt. „Przeciwterroryzm – rola i zadania polskiej Policji w działaniach antyterrorystycznych i kontrterrorystycznych”, stawia sobie za cel przybliżyć czytelnikowi rolę państwa, w tym Policji, w działaniach przeciwterrorystycznych. Autor podjął próbę syntetycznego przedstawienia sposobów działania w obszarze antyterrorystycznym (defensywnym) i kontrterrorystycznym (ofensywnym). Opracowanie porusza problematykę obecnych uwarunkowań międzynarodowego terroryzmu i potrzebę koordynacji działań międzynarodowych w tej kwestii.

Paweł Wojtunik i Jacek Bartoszek, w artykule „Przestępczość zorganizowana i terroryzm. Zwalczanie wybranych zagrożeń przestępczych środkami policyjnymi”, omawiając obecną sytuację międzynarodową przez pryzmat zagrożeń terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, stawiają tezę, że poziom i poczucie zagrożenia wyznaczają bardziej politycy lub eksperci głoszący tezy o potencjalnym zagrożeniu, a nie faktyczne zdarzenia kryzysowe, np. ataki terrorystyczne. Autorzy wskazują też – głównie ich zdaniem – obszary zainteresowania grup przestępczych, podając przy tym dane statystyczne dotyczące działań Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji.

„Samoobrona wobec zamachu terrorystycznego” to artykuł Krzysztofa Indeckiego, w którym rozważa on zagadnienie dopuszczalności stosowania czynnej samoobrony wobec zamachu terrorystycznego o charakterze zbrojnym. W pracy dokonano oglądu przesłanek dopuszczalności powołania się na działania w samoobronie przez państwo zaatakowane przez terrorystyczne grupy zbrojne, kiedy napaść zbrojna podjęta została przez takie grupy z terytorium danego państwa lub z terytorium państwa trzeciego. Autor dokonał też oceny prawnej przypadków utworzenia przez terrorystów baz operacyjnych na terytorium danego państwa, używania danego terytorium do realizacji zamachów terrorystycznych oraz podejmowania przez dane państwo działań w postaci sponsorowania, tolerowania lub zachęcania do aktywności terrorystycznej.

Lektura artykułu Haliny Parafianowicz: „Ameryka po 11 września 2001 roku: wokół dyskusji o terroryzmie oraz zagrożeniach bezpieczeństwa państwa i swobód obywatelskich”, skłania do refleksji nad zmianami, jakie dokonały się w świecie po tragicznych zamachach w Nowym Jorku. Zdaniem autorki, ogłoszona przez Prezydenta USA „wojna z terroryzmem”, która – w atmosferze zagrożenia i panicznego strachu – spotkała się z powszechnym poparciem jego rodaków, pociągnęła za sobą wiele zmian, w tym powierzenie rządowi nadzwyczajnych uprawnień do zwalczania terroryzmu i zapewnienia bezpieczeństwa. Amerykanie podjęli też międzynarodowe, zakrojone na szeroką skalę działania, organizując akcję przeciwko talibom w Afganistanie, a następnie przygotowując się do wojny z Irakiem. Jednak z czasem ta wojownicza polityka zaczęła budzić poważne wątpliwości, podsycane bulwersującymi doniesieniami o torturach w więzieniach w Guantánamo i Abu Ghraib i nieprzestrzeganiem przez USA konwencji genewskich.

Krzysztof Łaszkiewicz, w swojej pracy pt. „Organizacyjno-szkoleniowe determinanty efektywnego utrzymywania gotowości Policji do walki z terroryzmem”,

stara się na przykładzie Policji ukazać kwestię utrzymywania gotowości do rozwiązywania sytuacji kryzysowych, związanych z atakiem terrorystycznym zarówno w aspekcie społecznym, jak i organizacyjnym oraz szkoleniowym. Zwraca uwagę na fakt, że świadomość istnienia zagrożeń jest już na tyle wysoka w kulturze społecznej, że dalsza koncentracja środowisk naukowych powinna być częściej zastępowana realnymi rozwiązaniami. Dostrzega w tym rolę rozwoju szkolenia i doskonalenia zawodowego oraz budowania optymalnych struktur organizacyjnych.

Magdalena Perkowska, w artykule „Przeciwdziałanie i zwalczanie terroryzmu z perspektywy francuskiej”, przedstawia najważniejsze zmiany wprowadzone we francuskim prawie karnym, dotyczące przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu. Autorka podkreśla, że ze względu na fakt, iż Francja była celem tego typu ataków już od lat 60. XX wieku, zasadny jest podział czasowy zmian wprowadzonych w prawie karnym w tym zakresie na okres przed oraz po 11 września 2001 r. Ostatnia część opracowania została poświęcona najważniejszym francuskim instytucjom przewidzianym do przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu.

Jerzy Zajadło, w pracy „Etyka prawa i etyka prawnicza wobec terrorystycznego scenariusza tykającej bomby”, zastanawia się, w jakich okolicznościach może dochodzić w wojnie z terroryzmem do konfliktu pomiędzy bezpieczeństwem państwa a ochroną praw człowieka. Artykuł przedstawia ten problem na przykładzie tortur w kontekście tzw. scenariusza tykającej bomby we wszystkich jego współczesnych aspektach – w wymiarze politycznym, ale przede wszystkim w wymiarze etycznym i prawnym. Stawia też pytania, dlaczego, kiedy i jak powinniśmy chronić jednostkę ludzką przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem. Zdaniem autora ten trudny etycznie, politycznie i prawnie problem jest jednym z najbardziej skomplikowanych zagadnień współczesnych stosunków międzynarodowych, prawa międzynarodowego oraz prawa karnego. Jednakże w opinii autora, zanim znajdziemy rozwiązanie polityczne i prawne, musimy odpowiedzieć na podstawowe pytania etyczne.

Dariusz Lutyński, w artykule „Straż Graniczna w krajowym systemie rozpoznawania i przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym – praca operacyjna, nowoczesne technologie”, Tomasz Safjański, w pracy „Działania operacyjne Europolu ukierunkowane na zwalczanie międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i terroryzmu – główne uwarunkowania, stan obecny i perspektywy rozwoju”, oraz Kamil Zeidler, w opracowaniu „Zadania Biura Ochrony Rządu wobec zagrożeń przestępczością zorganizowaną i terroryzmem”, dokonali charakterystyki każdego z opisywanych organów pod kątem ich zadań dotyczących zwalczania zagrożeń o charakterze terrorystycznym.

Z kolei Paweł Chomentowski, w artykule „Zadania ustawowe służb specjalnych oraz podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakresie walki z terroryzmem”, przedstawia podział odpowiedzialności za ochronę przed terroryzmem w Polsce pomiędzy służby i instytucje podległe pod resort MSWiA oraz dokonuje krótkiego przeglądu organów podległych Ministerstwu Obrony, Ministerstwu Spraw Zagranicznych i Ministerstwu Finansów.

Mariusz Cichomski i Anita Fraj-Milczarska, w artykule „Struktura zorganizowanych grup przestępczych”, podjęli próbę charakterystyki tego typu organizacji w oparciu m.in. o „Raport na temat oceny zagrożenia przestępczością zorga-

nizowaną" (OCTA), opracowany w Komendzie Głównej Policji, dokument ONZ: „Results of a pilot survey of forty selected organized criminal groups in sixteen countries”, a także badania własne. W celu kwantyfikacji zjawiska przestępczości zorganizowanej posłużono się również oficjalnymi danymi Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji, dotyczącymi liczebności grup przestępczych, ich liderów oraz pozostałych członków, z uwzględnieniem podziału na grupy polskie, międzynarodowe i rosyjskojęzyczne. Autorzy wyodrębnili trzy zasadnicze poziomy organizacyjne: przywódczy, organizacyjno-logistyczny oraz wykonawczy. W konkluzji artykułu zamieszczony został schemat prezentujący strukturę grup przestępczych o charakterze hierarchiczno-sieciowym.

Marek Działoszyński i Jolanta Wójcik zatytułowali swoją pracę „Zapobieganie i zwalczanie przestępczości w Policji na przykładzie działalności Biura Spraw Wewnętrznych Komendy Głównej Policji”, skupiając się w niej na przyczynach zachowań przestępczych w ramach tej służby, zdefiniowali główne obszary zagrożeń korupcją oraz wskazali rodzaje popełnianych przestępstw i najczęściej powtarzające się zdarzenia z udziałem policjantów lub pracowników Policji. W zarysie zaprezentowano dorobek Policji w budowaniu rozwiązań instytucjonalnych o oddziaływaniu antykorupcyjnym, a także pokazano wstępny szkic prac nad tworzeniem systemu antykorupcyjnego w Policji. Przywołano też niektóre doświadczenia policji innych państw w przeciwdziałaniu korupcji.

Jacek Pomiankiewicz, w pracy „Członkowie zorganizowanych grup przestępczych w aresztach śledczych i zakładach karnych – zagrożenia dla Służby Więziennej i podejmowane przeciwdziałania”, streścił problematykę zadań tej formacji, uwzględniając zagadnienia izolacji przestępców szczególnie niebezpiecznych. W jego pracy wskazane zostały zagrożenia ze strony tych osadzonych, przejawiające się w chęci prowadzenia dalszej działalności przestępczej, prób szantażu, korupcji i zastraszania funkcjonariuszy, pracowników oraz ich rodzin, a także prób przemytu środków odurzających na teren jednostek penitencjarnych.

„Wielkie afery gospodarcze w Polsce po 1989 roku z perspektywy socjologicznej” to artykuł autorstwa Macieja Gurtowskiego, Krzysztofa Pietrowicza i Wojciecha Sokołowicza, stanowiący wprowadzenie teoretyczne i metodologiczne do badań nad aferami gospodarczymi. Autorzy przedstawiają socjologiczną perspektywę tego rodzaju badań, ważną w kontekście bezpieczeństwa państwa. W tekście została zaprezentowana definicja afery gospodarczej oraz wskaźniki występowania afer.

Sławomir Twardowski, w artykule „O wpływie wymiarowych decyzji podatkowych na metodykę prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o pranie brudnych pieniędzy”, koncentruje rozważania na zagadnieniu przestępstw pieniędzy bazowych w tym zakresie, który stanowią czyny zabronione skierowane przeciwko obowiązkom podatkowym. W ocenie autora nie ma skuteczniejszych metod walki z przestępczością zorganizowaną niż odcięcie świata przestępczego od możliwości korzystania z uzyskiwanych bezprawnie korzyści majątkowych. Autor stawia słuszną tezę, że istnienie kanałów pozwalających na wykorzystanie nielegalnie uzyskanych korzyści majątkowych jest przyczyną istnienia rozwiniętych struktur przestępczych.

Jacek Grzemiński i Andrzej Krześ, w opracowaniu pt. „Uwagi praktyczne dotyczące przestępstw z art. 296 k.k. popełnionych przez osoby kierujące podmio-

tami gospodarczymi”, stwierdzają, że postępowania, których przedmiotem są przestępstwa z art. 296 k.k., dotyczą najbardziej karygodnych zachowań w obrocie gospodarczym i są frontem walki z przestępczością gospodarczą w Polsce. W artykule poruszono zagadnienia związane z praktycznymi sposobami popełniania przez sprawców tego rodzaju przestępstw oraz wskazano inne, najczęściej występujące czyny zabronione, pozostające w związku z przestępstwem z art. 296 k.k. W artykule została wykorzystana wiedza praktyczna autorów, uzyskana w związku z prowadzonymi postępowaniami przygotowawczymi. Uwzględniono też wnioski zawarte w opiniach biegłych z zakresu rachunkowości i funkcjonowania przedsiębiorstw.

„Międzynarodowe instrumenty wspierające zwalczanie cyberprzestępczości. Organizacja zwalczania cyberprzestępczości w polskiej Policji” to praca Radosława Chinalskiego, który zajął się problematyką bezpieczeństwa systemów informatycznych, w tym przede wszystkim sieci Internet. W artykule zestawiono instrumenty prawne oraz instrumenty organizacyjne i techniczne, leżące m.in. w gestii Rady Europy, Komisji Europejskiej, Europolu i Interpolu. Poddano analizie uczestnictwo polskiej Policji w poszczególnych inicjatywach i na tym tle zaprezentowano aktualnie realizowaną koncepcję zwalczania cyberprzestępczości w polskiej Policji i postulaty dalszego jej rozwoju.

Tomasz Bilski, Krzysztof Bucholc, Krzysztof Chmiel, Anna Grocholewska-Czuryło, Ewa Idzikowska, Izabela Janicka-Lipska, Bartłomiej Molenda, Paweł Siwak, Przemysław Socha, Janusz Stokłosa, Bartłomiej Ziółkowski, w pracy „Bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych”, oraz Andrzej Machnaczk, w opracowaniu „Sprawność działania systemów teleinformatycznych administracji rządowej a ocena poziomu bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego”, podejmują problematykę ochrony danych znajdujących się w systemach teleinformatycznych. Pierwsza z tych prac stanowi opis projektu mającego na celu rozwiązanie wybranych problemów w zakresie bezpieczeństwa danych, natomiast druga przedstawia, na przykładzie centralnych systemów informatycznych i telekomunikacyjnych polskiej Policji, wpływ sprawności działania systemów teleinformatycznych administracji rządowej na poziom bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego.

Natomiast Paweł Suchanek i Paweł Marchliński, w tekście „Rzeczywisty obraz zagrożeń bezpieczeństwa i porządku publicznego a zasoby informacji posiadane przez podmioty odpowiedzialne za zapobieganie i zwalczanie przestępczości”, zajęli się systemami gromadzenia i przetwarzania informacji w poszczególnych służbach i organach oraz zagadnieniem przyczyn istnienia przestępczości nierejestrowanej. W opracowaniu podjęto próbę ukazania problematyki budowania rzeczywistego obrazu zagrożenia wykroczeniami i przestępstwami, ukazując złożoność zagadnienia w kontekście ilości podmiotów odpowiedzialnych za sferę porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz informacji przez nie rejestrowanych.

Z kolei zespół w składzie: Gerard Frankowski, Marcin Jerzak, Cezary Mazurek, Norbert Meyer, Błażej Miga, Tomasz Nowak, Tomasz Nowocien, Aleksander Stasiak, Maciej Stroński, Jakub Tomaszewski, Dariusz Walczak i Marcin Wolski, w artykule „Nowoczesne usługi IT dla bezpieczeństwa publicznego”, odniósł się do bezpieczeństwa publicznego jako pojęcia obecnie nierozzerwalnie już związanego z bezpieczeństwem nowoczesnych technologii informacyjnych. Poznańskie

Centrum Superkomputerowo-Sieciowe w ramach prac Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego zamierza dostarczyć narzędzie pozwalające w efektywny sposób zwalczać przestępczość elektroniczną, a także system pozwalający lepiej zabezpieczyć sieci, w których przechowuje się dane wymagające szczególnej ochrony. W artykule znajdziemy rozwinięcie tych zagadnień.

Niejako uzupełnieniem powyższej problematyki jest opracowanie Edwarda Nawareckiego i Grzegorza Dobrowolskiego: „Informacja – wiedza – inteligencja w systemach bezpieczeństwa publicznego”. Zawarto tu przegląd pewnych wybranych koncepcji i metod sztucznej inteligencji, które mogą stanowić inspirację przy projektowaniu i budowie systemów informatycznych, dedykowanych wspieraniu działań związanych z ochroną bezpieczeństwa publicznego. Poruszono tu zagadnienia związane z systemami agentowymi, metodami sieci społecznych, analizy kompetencji, analizy relacji i powiązań, składających się na ogólny problem akwizycji informacji i ekstrakcji wiedzy o grupach przestępczych oraz ich *modus operandi*. Naszkicowano również, w jaki sposób opisane metody przekładają się na architekturę oraz funkcjonalność niektórych systemów, aplikacji czy komponentów, będących przedmiotem prac realizacyjnych w Katedrze Informatyki AGH.

Problematykę związaną z kwestiami informacji, jakimi dysponują organy państwa, dopełnia artykuł Iwony Czerniec: „Model polityki informacyjnej służb specjalnych na przykładzie Federalnego Urzędu Ochrony Konstytucji w Niemczech”. Autorka prezentuje modelowe rozwiązania w zakresie polityki informacyjnej, wypracowane w instytucji o statusie służby specjalnej, charakteryzuje metody i formy działań o charakterze informacyjnym w zakresie wyznaczonym specyfiką pracy tajnej służby oraz skutecznymi formami komunikacji społecznej, ukierunkowanymi na wszechstronne informowanie społeczeństwa w zakresie swoich właściwości.

Znacząca część tekstów zawartych w niniejszej pracy wiąże się z różnymi aspektami dotyczącymi pracy operacyjnej. Artykuł redaktora tomu, Zbigniewa Rau: „Czynności operacyjno-rozpoznawcze w polskim systemie prawa – w kierunku uniwersalnej ustawy”, w sposób przekrojowy opisuje zagadnienia związane z kształtem pracy operacyjnej na gruncie polskiego ustawodawstwa. Autor rozpoczyna od krótkiego przedstawienia historii niejawnych działań organów państwowych w Europie, a następnie nakreśla funkcjonowanie tej instytucji na przestrzeni ostatnich lat w Polsce, co może okazać się pomocne dla zrozumienia problematyki w kontekście obecnych prac legislacyjnych. Zaprezentowane zostały również pomysły na nowoczesne prawne uregulowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych, wykorzystujące doświadczenie praktyków. Niewątpliwym atutem prezentowanego tekstu jest szereg uwag poczynionych na kanwie najnowszej wersji projektu ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, co może ułatwić zrozumienie specyfiki działalności polskich służb, przekładającej się niewątpliwie na określone rozwiązania legislacyjne. Tekst odnosi się również do uwag przedstawicieli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości związanych z pracami naukowo-badawczymi, dotyczącymi najnowocześniejszych narzędzi i mechanizmów zwalczania zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego. Kolejnym opracowaniem w tym zakresie jest artykuł Andrzeja Biernaczyka: „Zarys problematyki czynności operacyjnych realizowanych w trybie art. 19, 19a i 19b ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji”. Publikacja dotyczy niektórych instytucji stosowanych przez Policję w walce z przestępczością w postaci: kontroli operacyjnej, zakupu kontrolowanego i przesyłki niejawnie

nadzorowanej. W pracy, oprócz omówienia procedur stosowania tych czynności, zwrócono uwagę na praktyczne aspekty związane z ich stosowaniem. Wskazano także na pojawiające się w orzecznictwie, praktyce oraz piśmiennictwie problemy i wątpliwości związane z omawianą tematyką.

Wiesław Kozielewicz opracował temat: „Postępowanie w przedmiocie zarządzenia kontroli operacyjnej”, i scharakteryzował tego typu czynności, przedstawiając bardzo interesujące i aktualne uwarunkowania prawne dotyczące stosowania tej instytucji.

Izabela Nowicka, w pracy „Prawnokarna ochrona bezpieczeństwa funkcjonariusza Policji”, dokonała analizy obowiązujących przepisów dotyczących tej problematyki. W odniesieniu do kontratypu działania w granicach uprawnień i obowiązków przedstawione zostały wyniki przeprowadzonych badań. Ustosunkowano się także do problematyki poziomu poczucia bezpieczeństwa policjantów.

W artykule pt. „Wybrana problematyka czynności operacyjnych na tle uwag *de lege ferenda* projektu ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych”, Jacek Kudła przedstawił wybrane zagadnienia, które jego zdaniem należy wziąć pod uwagę w procesie legislacyjnym dotyczącym projektu ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych. Pomimo aprobaty projektu, autor krytycznie odnosi się do pewnych regulacji i zgłasza postulaty co do ostatecznego kształtu tego aktu prawnego.

Kazimierz Olejnik przygotował tekst: „Zakres stosowania czynności operacyjnych – stan faktyczny, oczekiwania, potrzeby i możliwości wykorzystania ustaleń operacyjnych w procesie karnym oraz dopuszczalny udział sędziego i prokuratora w działaniach operacyjnych”, w którym odniósł się m.in. do relacji pomiędzy czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi a sferą wolności i swobód obywatelskich. Autor rozważa też przyszły kształt katalogu form i metod pracy operacyjnej i proponuje, aby zastanowić się nad wprowadzeniem do tego katalogu instytucji agenta specjalnego, podejmującego czynności pod przykryciem w środowiskach przestępczych. W opracowaniu wyrażono pogląd, zgodnie z którym pewnej modyfikacji wymagają dotychczas stosowane, tzw. ofensywne i złożone metody pracy operacyjnej. W ocenie K. Olejnika, w pracach nad ustawą o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych należy też uwzględnić wszelkie zagadnienia związane z niejawnym dostępem do pomieszczeń, miejsc, przedmiotów i środków transportu oraz ich oglądu i dokumentowania, a nadto – pobierania w tym trybie próbek materiałów i substancji. Autor zdecydowanie opowiada się również za zwiększeniem nadzoru i kontroli sądów i prokuratury nad sferą czynności operacyjnych, wkraczających w obszar konstytucyjnie chronionych praw i swobód obywatelskich.

Katarzyna T. Boratyńska, w artykule „Wokół problematyki związanej z wykorzystaniem dowodowym materiałów operacyjnych”, poruszyła kwestię transpozycji materiału operacyjnego do procesu karnego. Zagadnienie to budzi wiele wątpliwości, szczególnie w aspekcie zasady bezpośredniości i rzetelności procesu, a problem ten stał się szczególnie aktualny w momencie wprowadzenia nadzoru sądowego nad stosowaniem kontroli operacyjnej. W wyniku nowych uregulowań pojawiła się możliwość bezpośredniego wprowadzania do procesu karnego informacji uzyskanych w toku kontroli operacyjnej na podstawie art. 393 § 1 k.p.k. Po-

wyższą kwestię analizowano w oparciu o zróżnicowane stanowisko doktryny oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych.

W ostatniej grupie zagadnień poruszanych w niniejszej pracy znalazło się kilka artykułów dotyczących problematyki procesu karnego w różnych aspektach jego funkcjonowania.

Bez wątpienia psychiatria sądowa ma wpływ na postępowanie karne. Janusz Szeluga, Piotr Pankiewicz i Rafał Ziętkiewicz, w artykule „Dylematy aksjologiczne w psychiatrii sądowej”, odnoszą się do pozycji psychiatrii sądowej, a tym samym psychiatry w społeczeństwie, co ich zdaniem zależy od tego, jaki stosunek społeczeństwo ma do chorych psychicznie. Obecnie obserwuje się restrukturyzację tradycyjnych wyobrażeń o roli psychiatry i wizerunku psychiatrii w społeczeństwie.

O stosowaniu tortur była już mowa w jednym z artykułów poświęconych problematyce zwalczania terroryzmu. Ewa Kowalewska-Borys, w tekście „O możliwości prawnej dopuszczalności stosowania tortur w polskim prawie karnym”, rozwija ten temat, plasując go na gruncie polskiego procesu. Wskazanie przypadków najpoważniejszych ataków terrorystycznych oraz problemów związanych ze skuteczną walką z terroryzmem jest punktem wyjścia dla rozważań dotyczących definicji i istoty tortur oraz zagadnienia zakazu tortur jako normy *ius cogens*. Omówiona zostaje kwestia prawnych możliwości i dogmatycznego uzasadnienia dla stosowania tortur, eufemistycznie określanych jako „kontrolowane wymuszanie zeznań” w zupełnie nadzwyczajnych sytuacjach.

Paweł Korbal, pisząc o „Podstawach prawnych «wideokonferencyjnego» przesłuchania na odległość w polskiej procedurze karnej”, koncentruje się na przedstawieniu genezy wprowadzenia do polskiego porządku prawnego przepisów przewidujących możliwość przesłuchania świadka przy wykorzystaniu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość. Autor odwołuje się do argumentacji pragmatycznej, argumentów o charakterze etycznym oraz uwarunkowań wynikających z ratyfikowanych przez Polskę aktów prawa międzynarodowego. Dostrzegając potrzebę dookreślenia odpowiednich przepisów, formułuje szereg sugestii i propozycji o charakterze postulatów *de lege ferenda*.

Czesław Jędrzejek, Jacek Martinek, Jarosław Bąk, Jolanta Cybulka, Maciej Falkowski i Andrzej Figaj, w pracy „Użycie narzędzi eksploracji danych i wnioskowania w postępowaniu dowodowym”, omówili jedną z najnowszych metod stosowanych w ramach postępowania dowodowego, tj. narzędzia do eksploracji danych, wnioskowania i wizualizacji powiązań, stosowanego do zwalczania przestępczości, zwłaszcza przestępczości gospodarczej. Przedstawiono też koncepcję i możliwości systemu Analizator Faktów i Związków (AFIZ), realizowanego w ramach projektu Polskiej Platformy Bezpieczeństwa Wewnętrznego, który będzie wspierał pracę zespołową przy budowaniu materiału dowodowego w dochodzeniach i śledztwach poprzez umożliwienie automatycznej analizy faktów i odkrywania nowych powiązań pomiędzy nimi.

Paweł Rybicki i Zbigniew Szachnitowski zaprezentowali pracę: „Ślady traseologiczne jako podstawa do tworzenia wykrywczych baz danych”. Narzędzia wykrywcze stosowane w laboratoriach kryminalistycznych to wspomagane kompu-

terowo kryminalistyczne bazy danych. Są to narzędzia służące kojarzeniu zdarzeń zaistniałych w różnych, często oddalonych od siebie miejscach oraz takie metody, które błyskawicznie potrafią ukierunkować czynności w ramach prowadzonych postępowań przygotowawczych. Materiał dowodowy gromadzony w bazach stanowią przede wszystkim odfitki linii papilarnych oraz profile DNA, dające możliwość zidentyfikowania sprawców przestępstw. W ostatnim czasie zaczęto tworzyć kolejne bazy, które gromadzą materiał pozwalający doprowadzić do ustalenia sprawcy w sposób pośredni. Skomputeryzowane bazy danych ułatwiają w dużej mierze pracę ekspertom traseologii.

Natomiast Leszek Kardaszynski, w opracowaniu „Świadek koronny – 10 lat tradycji”, podjął próbę oceny dotychczasowego funkcjonowania tej instytucji w Polsce, która od początku swojego istnienia ma zdeklarowanych zwolenników i przeciwników. Dziesiąta rocznica wprowadzenia tej instytucji do polskiego porządku prawnego była znakomitą okazją do poczynienia pewnych podsumowań i dokonania jej oceny zarówno pod kątem efektywności wykorzystania i praktyk stosowania, jak i prowadzenia programów ochrony. Ze względu na fakt, że szereg danych dotyczących programów ochrony jest objętych klauzulą niejawności, nie wszystkie elementy programów ochrony mogły być w tym opracowaniu ujawnione. Przytoczone dane statystyczne są wynikiem analizy programów ochrony prowadzonych przez wyspecjalizowaną komórkę Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji i stanowią uzupełnienie, jak również udokumentowanie tezy, że instytucja świadka koronnego w Polsce sprawdziła się i przyniosła konkretne efekty wymiarowi sprawiedliwości, przyczyniając się do efektywniejszego zwalczania przestępczości zorganizowanej.

Jako redaktorzy niniejszego tomu jesteśmy przekonani, że lektura tak całości monografii, jak i poszczególnych opracowań będzie dla Czytelnika nie tylko interesująca, lecz przede wszystkim inspirująca dla dyskusji i działań związanych ze skutecznym przeciwdziałaniem i zwalczaniem przestępczości zorganizowanej i terroryzmu.

Lech K. Paprzycki

Zbigniew Rau